

Bokanmälningar

Per-Martin Meyerson: Sockerbagare i doktorshatt

Fischer & Co, Stockholm 1997, 225s.

Per-Martin Meyersons skildring av sin barndom och uppväxt i en judisk företagarfamilj speglar på ett speciellt sätt, hur det kändes att vara svensk under trycket av Hitler. Meyersons far, starkt engagerad reservkapten, blev inte glad över att vintern 1940 förflyttas från Norrbotten till Värmland. Generalen anade, på grunder som han inte kunde delge kapten Meyerson, att en judisk officer skulle komma att behövas bäst i Värmland. Den svenska underrättelsetjänsten var i verkligheten långt effektivare än man trodde, när det yttre trycket kändes som hårdast.

Meyersons självbiografi ger emellertid inte endast en levande och intressant skildring av hans barndom och uppväxt. Han vill med sin självbiografi också bidra till teorin för ekonomisk tillväxt, samtidigt som han skildrar sin personliga utveckling. Den inleds med 20 år i ägarroller i Winborgs ättika, Wivels konditorier och Ljungbergs medicinska instrument. Därefter kom avhandlingsarbete under några år, och sedan 20 år som opinionsbildare på Industriförbundet, främst i löntagarfondsfrågan.

Meyersons doktorsavhandling 1973: *Företagen och innovationerna*, byggde i väsentlig grad på författarens erfarenheter

som självägande innovativ företagare. Efter faderns död 1951 måste sonen inträda i familjeföretaget vid 23 års ålder; under de första fem åren med stöd av sin farbror. Självbiografen innehåller illustrativa exempel på lyckade och mindre lyckade innovationer, både i de egna företagen och i det angränsande nätverket av småföretag.

Meyerson illustrerar levande hur företagandet är beroende av nätverk. Som stockholmare blev det för honom främst nätverket av kunder och leverantörer. Regionala nätverk kom han inte så ofta i kontakt med.

Hans huvudslutsats är, att en framgångsrik egenföretagare måste kombinera tekniskt kunnande med förmåga att bedöma marknader. Han måste också kunna entusiasmera och leda medarbetare samt utveckla affärskontakter, baserade på personligt förtroende. Saknas någon av dessa centrala egenskaper, slås företaget ut i konkurrensen inom ett antal år. För att bli kvar, krävs förmåga att under ständig förnyelse bemästra osäkerheten i all innovativ verksamhet.

Kombinationen av dessa företagaregenskaper kan inte erövrats genom utbildning. ”Det är fråga om medfödda talang-

er, men också om inlärningseffekter, som uppnås genom risktagande och sällas genom en process av framgångar och misslyckanden.” (sid 51)

Framstående företagarkompetens är sällsynt och betingar därför ett pris. ”Morötter måste inte bara tillåtas. De måste också ha en viss storlek” (sid 207).

Min slutsats av Meyersons analys är att företagsvinster, som går utöver avkastningen på säkra placeringar, till sin huvuddel är ersättningar för överlägsen företagarkompetens. Ersättningar till riskaversiva företagare för att de marknadsför innovationer, spelar en mindre roll än vad Meyerson hävdade 1973. (Företagen och innovationerna, sid 214–217)

Den skicklige företagaren, som inte saknar någon av de ovan uppräknade centrala egenskaperna, och som överlever mer än 5–10 år, har förmåga att finna en strategi, som minimerar osäkerheten. (Företagen och innovationerna, analysen av beslutsträden, sid 207–212) Han kan säkerställa en avkastning, som åtminstone uppgår till avkastningen på riskfria placeringar.

Den mindre skicklige, som saknar någon av de centrala företagaregenskaperna, drabbas förr eller senare av en förlust, som tvingar honom att avsluta sin företagarkerksamhet. Per-Martins farbror, som saknade sinne för att bedöma marknadsförutsättningarna för sina tekniska innovationer, är ett exempel. Han dog dock innan de ekonomiska konsekvenserna hann bli avgörande för företagets fortlevnad.

Gruppen av mindre skickliga företagare får således inte någon särskild ersättning för en kompetens, som de inte besitter, utan avkastningen i gruppen blir i genomsnitt lägre än avkastningen på riskfria placeringar.

Det finns också en grupp av överlägset skickliga företagare, som förmår att hämta hem en ”skicklighetspremie”. Denna premie betingar enligt min uppfattning huvuddelen av skillnaden mellan den ge-

nomsnittliga avkastningen på eget kapital i näringslivet och räntan på riskfria placeringar. ”Riskpremier”, kompensation för riskaversion, spelar en mindre roll eller ingen roll alls.

Stora aktiebolag med spritt ägande är för sin utveckling beroende av samspel med innovativa egenföretagare, som kombinerar innehav av egen förmögenhet med allsidig och tillräcklig företagarkompetens. På detta och andra sätt gör egenföretagarna en insats i samhällsutvecklingen, som inte kan göras i andra former. Vinster och förmögenhetstillväxt i personligt ägda mindre och medelstora företag är därför nödvändiga medel för ekonomisk tillväxt på samhälls nivå.

Att skapa förståelse för detta i en miljö, som domineras av institutionellt ägda företag med anställda professionella ledare, är Per-Martin Meyersons mål med självbiografien liksom med hans övriga författarskap.

Docent KARL-OLOF FAXÉN